

1. ΣΥΝΕΧΕΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Μέσο: . . . . . ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡ_ΤΕΧΝΕΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 16/06/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 16/06/2024

Σελίδα: 3

Το μαντάρι που προέκυψε από τη δοκιμή μιας πυρηνικής βόμβας στην έρημο. Το βιβλίο εκδόθηκε λίγο πριν συμπληρωθούν 80 χρόνια από την είσοδο της ανθρωπότητας στην πυρηνική εποχή μέσω της χρήσης πυρηνικών όπλων.

Συνεχείς προκλήσεις της πυρηνικής εποχής

Η ιστορική επισκόπηση και οι διενέξεις των υπερδυνάμεων

ΘΑΝΟΣ Π. ΝΤΟΚΟΣ

Πυρηνική εποχή

εκδ. Παπαδόπουλος, σελ. 112

Τον **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΤΣΑΚΩΝΑ**

Με βαθιά γνώση του αντικειμένου, ο συγγραφέας του βιβλίου, Θάνος Ντόκος (η διδακτορική διατριβή του οποίου στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ στις αρχές της δεκαετίας του '90 αφορούσε τις διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της Συνθήκης Πλήρους Απαγόρευσης των Πυρηνικών Δοκιμών κατά την περίοδο 1958-1994), είναι σε θέση να παρουσιάσει την εξέλιξη του πυρηνικού ανταγωνισμού των υπερδυνάμεων τόσο κατά την ψυχροπολεμική όσο και κατά τη μεταψυχροπολεμική εποχή με μεγαλύτερη καθαρότητα από την τεχνική γλώσσα των πυρηνικών φυσικών, αλλά και το συχνότατα αποστειρωμένο λεξιλόγιο των πολιτικών. Με «το καλημέρα», ο συγγραφέας φροντίζει –με περιεκτικό και εύληπτο τρόπο– να εξοικειώσει τον μη ειδικό με το αντικείμε-

Το βιβλίο καλύπτει με επιτυχία ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία.

Η επιδείνωση των σχέσεων των ΗΠΑ με τη Ρωσία και την Κίνα συνέβαλε στην εκ νέου αναβάθμιση του ρόλου των πυρηνικών όπλων.

Η σταδιακή επιδείνωση των σχέσεων των ΗΠΑ με τη Ρωσία, αλλά και την Κίνα, και η ανάδυση ενός νέου ανταγωνισμού ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις συνέβαλαν στην εκ νέου αναβάθμιση του ρόλου των πυρηνικών όπλων. Παράλληλα, τα πυρηνικά προγράμματα της Βόρειας Κορέας και του Ιράν συνιστούν πλέον τη σοβαρότερη πρόκληση στον τομέα της μη διασποράς των πυρηνικών όπλων. Συνακόλουθα, στο καταληκτικό κεφάλαιο του βιβλίου τίθεται μια σειρά από σημαντικά ερωτήματα τα οποία αφορούν –μεταξύ άλλων– το κατά πόσον τα πυρηνικά όπλα θα συνεχίσουν να αποτελούν το εισιτήριο για τη «λέσχη των ισχυρών» του πλανήτη· εάν θα παραμείνει ισχυρό το «πυρηνικό ταμπού»· εάν είναι πιθανή η χρήση τακτικών πυρηνικών όπλων από τη Ρωσία· εάν τα πυρηνικά όπλα θα παραμείνουν για την Κίνα ο «μεγάλος εξισορροπητής» στη σχέση της με τις ΗΠΑ· εάν η ανοικτή πυρηνικοποίηση του Ιράν δημιουργήσει ένα «ντόμινο» πι-

1. ΣΥΝΕΧΕΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Μέσο: . . . . . ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡ_ΤΕΧΝΕΣ

Ημ. Έκδοσης: . . .16/06/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .16/06/2024

Σελίδα: 3

νο του βιβλίου αναγνώστη μέσω της παράθεσης όρων και συντομογραφιών, ορισμένες από τις οποίες –όπως τα Τακτικά Πυρηνικά Οπλά/Οπία Πεδίο Μάχης ή ο Περιορισμένος Πυρηνικός Πόλεμος– επανήλθαν τόσο στον διεθνή όσο και στον εγχώριο διάλογο μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και το ενδεχόμενο κλιμάκωσης του πολέμου.

Βασικό προσόν του βιβλίου είναι ότι η συζήτηση για τη σύνθετη «πραγματικότητα» της πυρηνικής εποχής αναπτύσσεται με μεθοδολογικά άρτιο και συγκροτημένο τρόπο. Προσφέρεται κατ' αρχάς (Κεφάλαιο 1) μια συνοπτική ιστορική επισκόπηση της πυρηνικής εποχής από την έναρξή της, πριν από περισσότερες από οκτώ δεκαετίες, και μέχρι τον Αύγουστο 2022, με επιλεγμένες αναφορές στις σημαντικότερες εξελίξεις σχετικά με την επιλογή τόσο των δύο υπερδυνάμεων όσο και άλλων κρατών να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα καθώς και της συναφείς διεθνείς προσπάθειες ελέγχου, περιορισμού ή/και απαγόρευσης των πυρηνικών.

Ψυχρός Πόλεμος

Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζεται και αναλύεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και η εξέλιξη της πυρηνικής στρατηγικής τους. Ο συγγραφέας εξηγεί γιατί οι ΗΠΑ οδηγήθηκαν αρχικά (αρχές δεκαετίας '50) στην υιοθέτηση του πυρηνικού δόγματος της «μαζικής ανταπόδοσης» και αργότερα

σε εκείνο της «ευέλικτης αντίδρασης», ενώ το 1967, ως αποτέλεσμα της γενικότερης ισορροπίας δυνάμεων με την ΕΣΣΔ, υιοθετήθηκε το πυρηνικό δόγμα της «εξασφαλισμένης αμοιβαίας καταστροφής» (MAD), το οποίο –σύμφωνα με τη νεορεαλιστική προσέγγιση των διεθνών σχέσεων– εξασφάλισε την ειρήνη μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες είναι επίσης οι παρατηρήσεις του συγγραφέα για την εξέλιξη του πυρηνικού δόγματος από τη δεκαετία του 2000 και εντεύθεν.

Στο Κεφάλαιο 3, παρουσιάζεται η λογική πίσω από την υπογραφή της Συνθήκης για τη Μη Διασπορά των Πυρηνικών Οπλων, το 1968, ως κομβικής σημασίας συναλλαγή μεταξύ πυρηνικών «εχόντων» και «μη εχόντων». Συζητούνται επίσης οι πιθανές συνέπειες της οριζόντιας πυρηνικής διασποράς και παρουσιάζονται τα διαθέσιμα «εργαλεία» αντιμετώπισης και διαχείρισης της οριζόντιας πυρηνικής διασποράς, που περιλαμβάνουν από περιφερειακές συμφωνίες και πολυμερή μέτρα ελέγχου των εξοπλισμών μέχρι προληπτικά πλήγματα για την εξουδετέρωση προγραμμάτων απόκτησης όπλων μαζικής καταστροφής. Στα δύο τελευταία κεφάλαια, η συζήτηση μεταφέρεται στις προσπάθειες διαχείρισης των συνεπειών του ανταγωνισμού των πυρηνικών εξοπλισμών, καθώς και στις προκλήσεις που τίθενται για την παγκόσμια και περιφερειακή ασφάλεια στον εικοστό πρώτο αιώνα.

στην πυρηνικοποίηση της Σαουδικής Αραβίας, της Αιγύπτου ή ακόμη και της Τουρκίας· εάν ένα ευρύτερο «κύμα» πυρηνικής διασποράς αποτελέσει κίνητρο για μη πυρηνικά κράτη, όπως η Γερμανία και η Ιαπωνία, να διασχίσουν το πυρηνικό κατώφλι καθώς και πόσο ρεαλιστικό είναι το ενδεχόμενο χρήσης μιας «βρώμικης βόμβας» που θα ανατιναζόταν με τη χρήση συμβατικών εκρηκτικών στο κέντρο μιας μεγαλούπολης μολύνοντας την περιοχή για αρκετές εκατοντάδες χρόνια.

Το βιβλίο «Πυρηνική εποχή» εκδίδεται με τη συμπλήρωση σχεδόν ογδόντα χρόνων από την –πρώτη και ευτυχώς μοναδική– δραματική είσοδο της ανθρωπότητας στην πυρηνική εποχή μέσω της χρήσης πυρηνικών όπλων. Η βαθιά γνώση του συγγραφέα για την ιστορία της πυρηνικής εποχής, την εξέλιξη της πυρηνικής στρατηγικής και τις προσπάθειες αφοπλισμού και ελέγχου των πυρηνικών εξοπλισμών, συνδυαζόμενη με καθαρότητα σκέψης και απλότητα στην αποτύπωσή της στον γραπτό λόγο, προσφέρει τόσο στο ευρύ αναγνωστικό κοινό όσο και στους ειδικούς των διεθνών σχέσεων πολύ περισσότερα από μια «Μικρή Εισαγωγή» (όπως τιτλοφορείται η εν λόγω σειρά των εκδόσεων Παπαδόπουλος) για την πυρηνική εποχή, καλύπτοντας με επιτυχία ένα κενό στη σχετική ελληνική βιβλιογραφία.

Ο κ. Παναγιώτης Τσάκωνας είναι καθηγητής στο ΕΚΠΑ και επικεφαλής του προγράμματος εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας στο **ΕΛΙΑΜΕΠ**.